

ОЦІНКА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Кожанова Євгенія Пилипівна, доцент кафедри
державного управління, публічного адміністрування
та регіональної економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В сучасних умовах в Україні існують певні проблеми з використанням трудових ресурсів, а саме зростання безробіття, зниження реальної заробітної плати, посилення структурних і межрегіональних асиметрій зайнятості, зниження якості трудових ресурсів, відтік трудових ресурсів закордон.

Зараз спостерігається скорочення обсягів виробництва в окремих галузях народного господарства, що призводить до зростання безробіття, зменшення реальних доходів та зниження рівня життя населення, існують певні проблеми з працевлаштуванням випускників вищих навчальних закладів, а саме працевлаштування за спеціальністю. Все це свідчить про наявність кризових явищ щодо стану і використання трудових ресурсів

Комплексна оцінка ефективності управління трудовими ресурсами має передбачати дві групи показників: показники, що характеризують природне відтворення населення та показники, що характеризують ефективність функціонування трудових ресурсів регіонів [1].

Чисельність наявного населення України у 2014 році скоротилося порівняно з 1990 роком на 6412,3 тис. осіб або на 12,4 %, порівняно з 2000 роком – на 4003, тис. осіб або на 8, 1 %. Якщо порівнювати з даними 2010 року, чисельність наявного населення України у 2014 році скоротилася на 536,7 тис. осіб або на 1,2 %, тобто спостерігається із року в рік постійне зниження чисельності наявного населення країни. У 2016 році чисельність наявного населення (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя) порівняно з даними за 2015 рік також мала тенденцію до скорочення на 168,8 тис. осіб [2].

Що стосується питомої ваги міського та сільського населення України, можна зробити висновки, що Україна залишається переважно урбаністичною країною з помітною перевагою міського населення над сільським. У 2016 р. чисельність міського населення становила 29,585 млн. осіб (69,2 %), сільського – 13,175 млн. осіб (30,8%). В Україні має тенденція до зниження питомої ваги наявного сільського населення. За період з 1990 року питома вага чисельності сільського населення скоротилася на 1,9 % [3].

На 1 січня 2016 року найвища питома вага міського населення спостерігалася в таких областях: Донецькій – 90,74 %, Луганській – 86,89 %, Дніпропетровській – 83,63 % та Харківській – 80,65 %. Питома вага сільського населення переважає у західних областях. Найнижчий рівень урбанізації спостерігається у Закарпатській області, де питома вага сільського населення становить 62,92 %, Івано-Франківській – 56,27 %, Чернівецькій – 56,94 %, Тернопільській – 55,41 % та Рівненській – 52,40 %. Аналіз статистичних матеріалів, свідчить про більш суттєве зменшення загальної чисельності сільського населення України порівняно із зменшенням чисельності міського населення.

Так, зниження чисельності сільського населення у 2016 році порівняно з 1990 роком становило 3793,8 тис. осіб або 22,4 %, порівняно з 2000 роком – 2915,7 тис. осіб або 18,1 %. Відносно 2010 року чисельність сільського населення скоротилася на 1262,6 тис. осіб або 8,7 %. У 2016 році у порівнянні з 2015 роком також мала тенденція до скорочення чисельності сільського населення на 80,0 тис. осіб або на 0,6 %. У той час як зменшення чисельності міського населення відбувалось меншими темпами. Темпи зниження чисельності міського населення становили у 2016 році до рівня 1990 року – 15,2 %, 2000 року – 11,3 %, 2010 року – 6,2 %, 2015 року – 0,3 %.

Головними причинами, що призвели до скорочення чисельності сільського населення в Україні стали депопуляційні процеси, які розгорнулися в північних областях (Чернігівській та Сумській) ще з 60-х рр. ХХ ст. У 70-х рр. Депопуляція охопила центральні області, у 80-ті вона перекинулася на

східні, а з початку 90-х рр. її впливу зазнали південні та більшість західних областей. На зменшення чисельності сільського населення мала вплив і прискорена урбанізація 60-80 рр. XX століття. Мало місце масове переселення сільської молоді до міст, що прискорило процес «старіння» сільського населення. Протягом 90-х рр. XX ст. та на початку XXI ст. продовжувалася міграція сільської молоді до міст України, але й значна частина молоді виїхала за кордон, і ця тенденція продовжується і зараз. Невеликі села і хутори, особливо віддалені від транспортних мереж, зникають з мапи України. Так, у 2001 році в Україні нараховувалося 28 814 сільських населених пунктів, майже третина з них (7 754) – деградує, де мешкають переважно люди похилого віку, а також 233 – безлюдні [4].

Стосовно природного руху населення України можна зробити наступні висновки. Народжуваність, смертність на 1 000 осіб наявного населення (загальні коефіцієнти народжуваності, смертності) – відношення відповідно кількості живонароджених і кількості померлих протягом календарного року до середньорічної чисельності наявного населення.

Природний приріст (скорочення) населення на 1 000 осіб наявного населення (загальний коефіцієнт природного приросту (скорочення) – відношення природного приросту (скорочення) населення до середньорічної чисельності наявного населення або різниця між загальними коефіцієнтами народжуваності та смертності.

В цілому по Україні коефіцієнт народжуваності за період з 2014 року до 2016 року постійно зменшується. Так, якщо у 2014 році цей коефіцієнт становив 10,8 %, то у 2015 році – 9,6 %, у 2016 році – 9,3 %. Коефіцієнт природного скорочення населення має тенденцію до зростання. Цей коефіцієнт у 2014 році становив – 3,9 %, у 2015 році він зріс до – 4,3 %, у 2016 році збільшився до – 4,4 %. Якщо розглянути ці показники за регіонами України, можна спостерігати наступне. Найбільші коефіцієнти народжуваності у 2014 році спостерігалися у Волинській (14,1 ‰), Закарпатській (14,6 ‰), Рівненській (14,8 ‰) областях. Але ж в подальшому ці показники зменшуються

і у 2016 році становлять, відповідно, 12,5 ‰, 12,7 ‰, 13,5 ‰, при цьому залишаючись найвищими серед інших областей України. Аналіз показав, що по усіх областях України за цей період мало місце зниження загального коефіцієнта народжуваності. Лише у місті Київ загальний коефіцієнт народжуваності зріс з 12,1 ‰ у 2014 році до 12,5 ‰ у 2016 році.

Найнижчий загальний коефіцієнт народжуваності у 2014 році мали такі області: Чернігівська 9,0 ‰, Черкаська 9,8 ‰, Сумська 9,2 ‰. Така ж ситуація збереглася і у 2016 році.

Найвищі загальні коефіцієнти смертності у 2014 році були у Чернігівській (19,2 ‰), Сумській (17,2 ‰), Полтавській (17,1 ‰), Кіровоградській (17,0 ‰) областях. Така ж ситуація збереглася і в наступні роки.

Загальний коефіцієнт природного приросту населення по усіх областях України має переважно негативне значення. Якщо у 2014 році позитивне значення загального коефіцієнту природного приросту населення мали такі області: Закарпатська (2,8 ‰), Рівненська (2,1 ‰), Чернівецька (0,1 ‰) області та м. Київ (1,7 ‰), то у 2015 році позитивне значення показника зберегли Рівненська (1,3 ‰) та м. Київ (1,8 ‰). У 2016 році позитивне значення показника було також у Закарпатській Рівненській областях та у м. Київ.

Найвищий загальний показник природного скорочення населення має Чернігівська область. Цей показник за період 2014–2015 років коливається у межах -10,2–10,3 ‰. У Сумській області показник у 2014 році становив -8,0 ‰, але ж у 2016 році він збільшився до 8,9 ‰.

У 2016 році високий загальний показник природного скорочення населення спостерігається в Запорізькій області (він змінився з 5,1 ‰ у 2014 році до 7,1 ‰ у 2016 році), в Кіровоградській області (він змінився з 6,2 ‰ у 2014 році до 7,7 ‰ у 2016 році), Полтавській області (він змінився з 7,1 ‰ у 2014 році до 8,3 ‰ у 2016 році).

У 2014 році на одного новонародженого приходилося 1,36 померлих, у 2015 році цей показник становив 1,44, у 2016 році – 1,47.

Статистичне вивчення вікової структури населення має винятково важливе значення в розумінні тенденцій розвитку населення, прогнозуванні його чисельності й складу на перспективу. Віковий склад населення складається під впливом його природного й механічного руху, війн.

Демографічне старіння становить процес зміни вікової структури населення, який проявляється в зростанні питомої ваги людей похилого віку.

Характеристика рівня старості визначається як питома вага осіб у віці 60 років і більше в загальній чисельності населення. Дані розрахунку коефіцієнтів старості за період з 1990 року до 2016 року свідчать про те, що для України характерний етап розвитку старіння – демографічна старість. Показники коефіцієнтів старіння достатньо високі, причому спостерігається їх збільшення із року в рік.

Література:

1. Дубинська І.І. Управління трудовими ресурсами регіону в умовах зростання зовнішніх та внутрішніх загроз // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Міжнародний університет бізнесу і права, Одеса, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.onaft.edu.ua/download/dissertation/thesis/Disser_Dubinsky.pdf.

2. Населення. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html.

3. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2016 року/ Державна служба статистики України. – Київ, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2016/zb_nas_15.pdf.

4. Динаміка чисельності сільського населення України: за матеріалам переписів 1989 та 2001 рр. Скляр В. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/7261/2/Sklyar.pdf>.